Бары дойдулар пролетарийдара, холбоҥун!

САНА ОЛОХ

Хаһыат 1931 сыл алтыныы ыйтан таҕаар.

ССКП ЧУРАПЧЫТААҺЫ РАЙКОМУН УОННА НАРОДНАЙ ДЕПУТАТТАР ОРОЙУОННААҺЫ СОВЕТТАРЫН ОРГАНА

№ 40 (5085) | 1978 сыл. Муус устар 4 күнэ ОПТУОРУННЬУК | Сыаната 2 харчы

Комсомолка Матрена Оконешникова орто оскроланы бүтэрэн баран Эрилик Эристиин аатынан совхоз Чакырдаабы отделениетыгар «Маарыкчаан» комсомольскай-ыччат фермаҕа үлэлии таҕыстыбыта икки сыл буолла.

Үлэтигэр-тамнаһыгар кыһаммыылаах кыһыы коллективтаах ыччат хотоҥна старшабынан талыллыбыта. Кини билиҥ күүгэ центнердэн таҕыстыбыт уруу иллэҥ кыыс.

СНИМОККА: маннык-сыт Матрена Оконешникова.

Табаарыс Л. И. Брежнев айаннааһына

Кулун тутар 31 күнүгэр Новосибирскай тыһыынчаан олохтоохторо манна кэлбит ССКП КК Генеральнай секретарын, СССР Верховнай Советын Президиумун Председателин Л. И. Брежневи үөрэн-көтөн эҕэрдэлии уулуссаларга уонна болуоссаттарга таҥыстылар.

Табаарыс Л. И. Брежнев уобалас партийнай уонна хаһаайыстыбаннай активвы цинигэр тыл этэ.

Итиҥ күн табаарыс Л. И. Брежнев ССКП КК Политбюротун чилиэнэ, СССР Оборонатын министрэ Д. Ф. Устинов арыаллааһынынан Новосибирскай ороҕуонугар ракетнай чаасна сырытта. Кини байыаннай техниканы билистэ, советскай буойуннар бойобуой уонна политическай бэлэмнээннэрин туругун интэриэйиргэтэ, үөрэхтээ сырытта.

Табаарыстар Л. И. Брежнев уонна Д. Ф. Устинов муус устар 1 күнүгэр Красноярскайдаабы В. И. Ленин аатынан массыынаны оҥорор завоцка сырыттылар итиэннэ производство технологиятын, оҥоһуллар бородууксуйаны, ол иһигэр норуот туттар табаардарын кытары билистилэр, рабочайдары уонна инженерэй-техническай үлэһиттэри кытары бэсилэдэлэстилэр.

Табаарыс Л. И. Брежнев итинник тэҥэ Красноярскайдаабы алюминийы кутар итиэннэ прокаттыыр металлургическай заводка сырытта. Манна, син эмиэ массыынаны оҥорор завоцка курдук, предприятие рабочайдарын уонна салайааччыларын кытары дьыалабыай кэпсэтии буолла.

Политическай сырдатыы дьиэтигэр табаарыс Л. И. Брежнев ССКП крайкомун бюротун чилиэннэрин кытары бэсилэдэлэһиитэ буолла.

Муус устар 2 күнүгэр табаарыс Л. И. Брежневи итинник-истинник Иркутскай олохтоохторо көрүстүлэр. Л. И. Брежнев Д. Ф. Устиновы кытары авиационнай заводка сырытта уонна оҥоһуллар бородууксуйаны кытары билистэ, самолеттары боруобалыыр көтүүнү көрдө.

Л. И. Брежнев завод рабочайдарын кытары бэсилэдэлэстэ, сыахтар аныгылыы оборудованиеннан сэбилэниилэрин интэриэйиргэтэ, рабочайдар үлэлиир усулуобуйаларын, хамнастарын, дьиэнэн-уотунан хаччыллыыларын туһунан ыйыталаста.

Табаарыс Л. И. Брежнев ССКП обкомун бюротун чилиэннэрин кытары мунньахтаата уонна оно тыл этэ.

ССТА.

Ударнай үлэ сылын вахтата

Үрдүк итэҕэлгэ дьүөрэлээхтик

Коммунистическай үлэ ударнига, эдэр маннык-сыт Любовь Колесова кыстык аҕа ыйын түмүгүнэн хас биирдии фуражнай ыаҕыттан үүтү ыаҥын аҕыс ыйдаах былаанын 45 кг-наан ааста. Кини Карл Маркс аатынан совхоз Одьулуунньаҕы отделениетыгар Кулвадыма комсомольскай-ыччат ферматыгар төрдүс сылын үлэлиир.

Эдэр маннык-сыт аҕыйах хонуктаҕыта ССКП чилиэнинэн ылылыннын. Кини итэҕэйэ үчүгэй үлэнэн, бастыҥ көрдөрүүнэн эпиэттэриргэ бары күүһүн уурар.

М. МОРДУСКИНА.

ҮС БҮКТЭН ОРДУГУНАН

Эрилик Эристиин аатынан совхоз кылаанньаах күнду түүлэрэ сокоруоччулара бастакы кварталы түмүгүнэн былааннарын 844 бырыынан толордулар.

Ордук үчүгэй көрдөрүүнү Хайахсыт отделениетын бригадата Иван Гаврильевич Кондратьев сигистэ. Кинэ барыта 1067 солкуобай суумалаах күнду түүлэрэ тутарда. Оттон Чакыртан Александр Гаврильевич Адамов сорудаҕын 250 бырыынан толорбо.

А. ГОТОВЦЕВА.

Үлэҕэ сана кыайыылары ситиһиэҕиҥ!

ССКП XXV съеһин рабочай дэлегаттарын республика бары үлэһиттэригэр ЫҢЫРЫЫЛАРА

Икки сыллааҕыта, биһиги салайар коллективтарбыт, «Хас үлэлиир миэстэ ахсын—үлэ үрдүк оҥорумтуотун уонна хаачыстыбатын» диэн девиизтээх үлэлиигэ инициативаны кетохпуттэрэ. Биһиги коллективтарбыт ситиһиилээхтик үлэлиилэр, бэйэлэрин тыҥаабыннаах эбэһээтэлистибэлэрин чиэстээхтик толороллор диэн үөрүүнэн ааҕаппардыыбыт. Производство кэдьүүһүн үрдэтэргэ кыаҕы биэрбит саҥа кирбиилэр ситиһилиннилэр.

Депутатскайдаабы ГОК «Центральнай» карьерын суйар установкаларын бириигэдэтин хорөолдьуну хостооччулара Улуу Октябрь 60 сылын чиҥигэр үлэ вахтатыгар туран «Якутзолото» холбоһукка бастакылартан бириидэстэриннэн икки сыллаах соруданы толордулар.

3 №-дээх обогатительнай фабрика доводкалыыр сыалын сепараторщиктара үлэ кэдьүүһүн үрдэттилэр. Бириигэдэ чилиэттэрэ «Якуталмаз» холбоһук бастын сепараторщиктарын аатын ылар иһин конкурс кыайыылаарыынан буоллулар.

«Мастаах совхоз комсомольскай-ыччат звенота бэйэтин эбэһээтэлистибэтигэр сөп түбэһиннэрэн, 14 ыйдаах 300 бороокпу бириидэтин 350 килограмм орто ыйааһыннаарыынан хаһаайыстыбаҕа туттарда. Ыччат ыраах сүөһүү интенсивнэйдик иитии уонна уотуу түмүгэр балачча кэмэйдээх экономическай кэдьүүс ылылынна.

Саха сирин куораттарын уонна сэлиэннэлэрин бары үлэһиттэрин курдук, советскай дьоннор барыларын курдук, биһиги «1978 сыл былаанын толорор уонна аһара толорор иһин социалистическай куоталаһыыны тэнитэр итиэннэ производство кэдьүүһүн уонна үлэ хаачыстыбатын үрдэтэр иһин охсуһуону күүһүрдэр туһунан» ССКП КК, СССР Министрдэрин Советын, ПСБСКС уонна ЫБСЛКС КК Сурукта рын үрдүк ере көтөҕүллүүнэн көрүстүбүт.

Сурукка эпиэттээн туран, биһиги кыахтарбыт эссэ тегул ырытылыннылар, социалистическай эбэһээтэлистибэ хос көрүлүннэ, ордук үрдүк кирбиилэр баллаатаннылар.

Улахан болдьоҥо техниканы туһаныыны туспарыгар туһаайыллыбыт. Хорөолдьуну хостоохтугар В. Грива салайар бириигэдэтэ хаачыйар суйар приборлорун бырайыактаммыт кыамталара аһарыллыбыт. Бир иһин сменатаабы оҥорумтуота натуратыынан 11 бырыынан үрдэтиллибэт. Матырыйаалга ордук кичэллээхтик сыныннаһыы техниканы ордук сөпкөөхтүк туһаайыы суотуттар 4 тыһыынча солкуобай кэриҥэ кэмчиланнэр.

Кэдьүүс иһин активнайдык охсуһуу — ол аата бородууксуйа хаачыстыбатын хаһаанньабакка үрдэтии. Итиҥ сурун көрдөрүүнү үрдэтэргэ коллектив охсуһуутун салаҕаан туран бүтэһиктээх доводка сыаҕын сепараторщиктарын бириигэдэтэ концентраттан минералы араарыыны оссо албэтиннэрэргэ, бородууксуйа тахсыытын улаатыннарарга эбэһиннэстиннэ.

Хас үлэлиир миэстэ ахсын үрдүк кэдьүүһү уонна үлэ хаачыстыбатын ситиһэр туһугар, бастатан туран, сорудах толоруллубакка хаалар түбэлтэтин суох оҥоруохха наада. Аттыбар биир да хаалыылаах суох буоллун! Биһиги коллективтарбыт итинник лозунуган үлэлиилэр. 1978 сылга «Мастаах» совхоз Хаалбахытаабы отделениета саҥа, үрдэтиллибит социалистическай эбэһээтэлистибэлэри толороргэ үлэлиир.

ССКП XXV съеһин үүрааҕын олохтоох ситиһиилээхтик кыайарыгар чуолаан пятилетка ударнай сылыгар биһиги үлэбит ураты суолтаны ылар. Бу сыл түмүктэрэ пятилетка бүтүннүүтүгэр быһаарылыаҕас сабыдыалы оҥоруохтара.

Биһиги республика бары үлэһиттэрин үлэ бириэмэтин, техниканы, механизмнары мунутуурдук туһанан, бородууксуйа хаачыстыбатын туһаран, коллективы иһигэр уонна үлэлии куоталаһар коллективка бары оттунан көмөҥ оҥорон, бастыҥ опыты утумнаахтык атастаһан, сыллааҕы былааны болдьоҕун иннинэ толорор иһин социалистическай куоталаһыыны эссэ кинигнник тэнитэргэ ыытыбыт.

Государственнай былааннары, 1978 сыл социалистическай эбэһээтэлистибэлэрин үлэ бары коллективтара толоруулара — куорат уонна салаҥнаах хас биирдии үлэһитин чиэһэ.

ССКП XXV съеһин делегаттара республика бары үлэһиттэригэр таһаарбыт бу ыҥырыыларын ССКП уобаластаабы комитетын бюрота биһиирэтэ. Обком бюрота ССКП райкомнарын, горкомнарын, маҥнайгы сүһүөх партийнай тэриллэрин тт. Грива В. И., Ефиланова П. С. уонна Томилова Р. И. инициативаларын дьүүллэһиннин уонна ойоһуну сир ахсын тэриллэрэгэр эбэһиннэстэтэ.

ССКП обкомугар

ОТДЕЛЕНИЕ БАСТЫҢА

Карл Маркс аатынан совхоз сүөһү иитиитин 11 ыллаастаах маастара М. С. Мохначевская быйыл «Ураах үрдэ» фермаҕа 15 ынаҕы ыытатар.

Опыттаах маннык-сыт П. М. Трофимов аатыс сылын «Чуранчы» совхоз Сылаганаабы отделениетыгар субан сүөһүү көрөөччүнэн үтүө суобастаахтык үлэлиир. Быйылгы кыстыкка кини көрөр-хаһыйар 57 субанньаны уонсай туруктара учуутэй. Сүөһүлэр күнүгэ 15—20 кг көбөлөр.

1978 сыл үс ыйын хас биирдии фуражнай ыаҕыттан 349 кг үүт ыаҥын ыйын, кварталаабы былаанын 129,3 бырыынан толордо, маннык-сыттар социалистическай куоталаһыыларын иннинэ күүлүгэр таҥыста.

П. ИННОКЕНТЬЕВ.

СЫРАЛААХ ҮЛЭҺИТ

бөҥү, ону таһынан дуоҕаны сиилэр.

Прохор Михайлович бэйэтин баай опытын толору туһанан биир да суоһуну эмиэ эмиэ, куохха үктэннэрэргэ соруктанар.

М. ТРОФИМОВА.

ҮРДҮК ТАҺЫМНГА БАРДА

Бу күннэргэ Учууталлар идэлэрин үрдэтэр республикаабы институт тэриллиитинэн уһатыллыбыт күнүзгээх группалар интэриэйиннэрин курстара Чуранчыга үрдүк таһымнаахтык баран түмүктэнэ. Онно 9 ороҕуонтан 52 учуутал кэлэн идэтин үрдэтиннэ. Педагогика, методика араас боппуруоспарыгар, уһатыллыбыт күнүзгээх группалар үлэлэрин таба тарыйын туһунан лекциялары институт үлэһиттэрэ Н. А. Расторгуева, РСФСР уонна Саха АССР оскуолаларын үтүөлээх учуутала И. И. Винокуров, курс салайаччыта К. М. Кривогорницына, СГУ педагогикаҕа кафедратын преподавателэ А. Н. Гоголева уо. д. а. ахтылар.

Курс истээччилэрэ райсовет исполкомун председателин солбуйаччы А. Е. Филиппов ороҕуон норуотун хаһаайыстыбатын кэскилэрин туһунан, партия райкомун эпиэттээх үлэһиттэрин идеологическай үлэҕэ аналлаах лекцияларын көрөхсэн иһиттибит. Опыты атастаһыы бэрэдэгинан Чуранчы орто оскуолатын учуутала Л. Н. Алексеева уһатылдыбыт күнүзгээх группаҕа занятиелэрэ хайдах ыытарын көрдүбүт. Чуранчы 2 №-дээх аҕыс кылаастаах оскуолатын математикаҕа учуутала К. Д. Платонов айымныыллаах үлэтин ыытта биллэстибит. Ороҕуонналаах оҕо библиотекатыгар сылдьан библиотека үлэһиттэрэ үөрэнээччилэр ортолоругар ыытар араас оруттэах үлэлэрин туһунан бэсилэдэни иһиттибит.

Итинник сэргэ биһиги кыраайы үөрэтэр музейы көрдүбүт. Онно Чуранчыгаабы холотууска туһунан революционнай, бойобуой уонна үлэҕэ албан аат ороҕуоннаабы кулуубун председателин солбуйаччы И. М. Павлов кэпсээтэ.

Ороҕуонна үөрэнээччилэрэ эстетическэй иитии балачча ситиһиилээхтик барар эбит. Пионердар ороҕуоннаабы дьиэлэрин уус-уран самодеятельностьын ыытыыларыгар уонна ороҕуон үөрэнээччилэрин фестиваалын тумук концертын көрөн астынныбыт.

С. ШИШИГИН.

Мэҥэ-Хаҥалас ороҕуонун Табаҕа орто оскуолатын учуутала.

Партийнай тэрилтэлэргэ

ЛЕКЦИЯ КҮНҮГЭР

Бинир лекционнай күнүгэ орөйуон кининнээҕи тэрилтэлэргэ, сөхоозтар киниларыгар, производственнай участастарга партийнаай, советскай үлэһиттэр, хаһаныстыбаннай салайаачылар, норуот хаһаайыстыбатын специалистара кинигник тардыллан РСФСР саҥа Конституциятын бырайыагын, айылҕа харыстабылыгар таһаарылыбыт сокуоннары олохха киллэрии туһунан лекциялары аахтылар. *Бу күн 37 скрез аҕыллыбыт лекцияларгa 2427 киһи сырытта.*

Лекционнай күн ордук тэрээһиннээхтик Карл Маркс аатынан совхозка ыытылынна. «Чурапчы» совхоз Арылаахтаах отделениетыгар врач Т. С. Посельская, ДАЭС-ҕа орөйуон военкомун солбуйаачыта Г. А. Казарновскай, «Сельхозтехника» хозбөҺүлэр, эт-үүт комбинатыгар «Эдэлгэ» общество лекторлара И. Р. Барашков, Н. М. Кладкин лекциялары аахтылар.

Н. Барашков.

ПАРТКОМ МУННЬАБАР ИИТЭР ҮЛЭ

Карл Маркс аатынан совхоз парткомун мунньаҕар дьону идейнай иитиигэ Бахсы отделениетын партбюротун үлэтин туһунан секретарь В. С. Лыткин отчуоттаата.

Партком иитэр үлэҕэ кэскиллээх былаан оҥоһуллан, оны олохха киллэриигэ тэрийэр үлэ балачча ыытыллан эрэрин баҕалаах туран, билигин да бу үлэҕэ общественнай тэрилтэлэри түмэ тардыы, активы бүтүннүүтүн туруоруу ситэ ыаллаа илигин ыйда. Ити түмүгэр, арыгылааһын, общественнай бэрэдэги кэһии түбэлтэлэрэ тахсыталыыллара кытаанахтык сэмэлэнна.

М. Оконешников.

ЭБЭҺЭЭТЭЛИСТИБЭЛЭР БИГЭРГЭТИЛИННИЛЭР

Киларгкаҥ уоскай партийнай мунньах ыытылынна. Партийнай тэрилтэ учуотутар турар «Чурапчы» совхоз Киларгкаҥ уонна Арылаахтаах отделениелары коммунистара 1978 сыл былааннарын олохха киллэриигэ партийнай тэрилтэ соруктарын туһунай бөҺуруоһу дьүүллэстилэр. Кэнсэтиигэ кыттыбыт 12 киһи партийнай тэрилтэ иннигэр туруорулар соруктары толоруурга бары ыыахтар баалларын бөҺнэтэстилэр.

Мунньах итии тэҥэ инки отделениеҕа общественнай сүөһү ыстыгын туругун туһунан информациялары иилиттэ, 1978 сылга отделениелэр социалистическай абэһэотэлистибэлэрин биэргэтэтэ.

М. Леонтьева.

ААҺААЧЧЫЛАР КОНФЕРЕНЦИЯЛАРА

ХАТЫЛЫ. Манна саха литературнайдыыр суруйаачыта Иван Гоголев «Хаара кытальын» диэн романыгар аҕааччылар конференциялара ыытылынна. Конференцияҕа сүрүн дакылаады библиотека сэбиэдиссэйэ М. П. Устинова оҥордо. Роман тематын туһунан А. С. Скрябина, сүрүн геройдар уобараастарыгар А. И. Соловьева, О. А. Попова, А. А. Макаров ордук үчүгэй ырытыларын оҥордулар.

Конференцияҕа барыта 12 киһи кэпсэтэ, аҕааччылар сайдаларын аһаҕастык атастаһыылара тэриллибэт.

Г. Драгунов.

ЫБСЛКС 60 сыла туолуутун көрсө

БИИР ИЛЛЭЭХ КЭРГЭННЭ

Билигин, хаҥна да тиий — куораттан да киирэ сиригэр да тахыс — олох, үлэ инники куотуна сиригэр, эпкиэттээх участастарыгар эҕэрдэр ыаллар. Бу көстүү саҥа баһылаллар сирдэрэ уубаркай тутуулаҕа киһи хараҕар ордук бэйиэс бырааллар.

Саҥа сирин Соруруу өттө—ыччат кыраайа, киини айар-тутар полисона. Манна бөҕөлөр бары бырааттыы республикаларыттан, кыраайдарыттан уонна уобаластарыттан 40-тан таҕыс араас национальностар представителлэрэ Ленинскай комсомол путевкатынан кэлэн биир иллээх кэргэнгэ түмсэн үлэлиллэр, олороллор.

1. ЭДЭРДЭР ШТАБТАРЫГАР

НЕРЮНГРИҺА комсомольскай тэрилтэ үөскэҥиллибитэ иккис сылын эрэ ордон эрэр. Ити ыллгас кэмҥэ кини ахсаана еттүнэн балтарыа төгүлтэн ордук үүнэ уонна билигин 5 тыһыынча кэриҥэ уолаттары уонна кыргыттары түмэр. Куораттааҕы тэрилтэ хаачыстыбаннай состааба эмиэ биллэрдик тубуста. Комсомолцтар уонна ыччаттар төлөннөөх сүрэхтэриэн, эрчимнээх илиилэриэн субу саҥа кыраай летописьыгар хайыы-үйэ хас да чаҕылхай страницаҕа аҥылынна. Иҥэ дойду эдэр саҥын историятыгар кроккэ умнуллубат строкалар сурулуннулар.

Олортон сорохторо бу баалар.

1976 сыл олунньу 23 күнэ—ССКП XXV съезьһэ аҥыллыытын көрсө Нерюнгри чохтоох разреһыгар хайа боруодаларын хастыыр үлэлэр саҕаламмыттара.

1976 сыл сэтинньи 2 күнэ—Саха сирин территориятыгар тимир суол бастакы «кыһыл көмүс звенота» ууруллубута.

1976 сыл ахсынньы 19 күнэ—Нагорнай тимир суол станциятыгар ыстаал ыллыктар болдьоҕун иннинэ тиийэн кэлбиттэрэ.

1977 сыл муус устар—куорат 10 чулуу комсомолеҥа, БАМ бастыҥ тутааччыларын ахсаанналарыгар киирсэн, Москваҕа Кремльгэ хаартыскаҕа уһуллар чэстэммиттэрэ. Кинилэр ортолоругар саха уола тимир суол мастера Вячеслав Эверстов эмиэ баара.

1977 сыл от ыйын 24 күнэ—Золотинка станцияҕа бастакы рабочай поезд кэлбитэ.

1977 сыл балаҕан ыйын 10 күнэ — Становой сис хайаҕа эйэлэх дэлби тэбилэр ньиргийбиттэрэ—Нагорнайдаабы тоннел хаһыытын силбэһиннэрии үлэтэ болдьоҕун иннинэ саҕаламмыта.

1977 сыл балаҕан ыйын 24 күнэ—обогатительнай фабрика акылаатыгар бастакы кубометр бетон кутуллубута.

1977 сыл алтынньы 29 күнэ—Веркакит тимир суол станциятыгар бүтэһик звено ууруллубута.

x x x

БИҺИГИ эдэрдэр штаптарыгар —ЫБСЛКС горкомугар олоробут. Саха сирин соҕуруу өттүнэн территориальнай-производственнай комплекс (ТПК) уонна Аччыгый БАМ тутуулларыгар комсомолецтар, ыччаттар айымныылаах үлэлэрин билсиэбит.

— Ыччат—биһиэхэ сүрүн күүс,—диэн кэпсиир горком бастакы секретара Дмитрий Трофимов,—Эдэрдэр коллективтара суох, кинилэр «бастакы скрипкаҕа ансамбльобот» биир да подразделениетын булуоххут суоҕа. Барыта 64 мангнайгы сүһүөх тэрилтэлээхпит. Саамай бөдөҥ «Якутуглестрой» комбинат комсомольскай тэрилтэтигэр 1400-тэн таҕыс киһи учуонка турар. Аччыгый БАМ Нагорнайа, Золотинката 250-чалыы комсомолецтаахтар. Билигин куораттааҕы тэрилтэ үрдүнэн «Тимир суол бүтэһик звенотуттан — Нерюнгри чоҕун бастакы эшелонугар!» диэн девизтээх социалистическай куоталаһыы тэриллибит биримэтэ. Бу хамсааһын кыттыылаахтара бөҕөлөрүн ситиһиилэрин бүүс-бүтүннүүтүн ЫБСЛКС XVIII съезьһигэр, Ленинскай комсомол албан аатаах юбилейыгар аныыллар.

Ити хамсааһын манна хайдах курдук киэҥник тэнитиллибитин, дириҥник силис тардыытын биһиги сылдьыбыт сирбитигэр барытыгар истэр эрэ буолбаккын, ила хаҥыытынан көрөн итэҕайдыбыт.

АРГЫСПЫТ Анатолий Бежедонов, горком тэриэр отделын сэбиэдиссэйэ, саная хоту истин, эйэҕэс кини буолан баҕарда Кини Верхоянскайтан тэрүүтээх эбит. Ленинградка В. Н. Образцов аатынан тимир суол транспорын инженердэрин институтун үс сыллаахтыы бүтэрбит. Тута БАМ-ка үлэҕэ аҕаммыт. Дойдутун чугаһыгар Аччыгый БАМ-ка наадаа бастаан «Якутскай» разрешы туттуспут. Кэлин Нагорнайга олорон суол тутуутугар салгыы маастардаабыт. Бинир сылдьыбыта салайар комсомольскай үлэҕэ ере таһаарылыбыт. Эдэр инженер бу саҥа кыраайы сөргө диэн сөбүлээбит, үлэҥит ыччаты кытта үчүгэйдик бодоруспут. Кини кэпсээнин сүрүн ис номоҕо, сүүрэр суоҥа биир—биһиги элбэх национальностаах улуу Иҥэ дойдубут эдэр саҥын чулуу представителлэрин тулхадыйбат доҕордоһуута, биргэ үлэлэһиилэ.

Буолумуна даҕаны, ТПК уонна Аччыгый БАМ тутуулара — бүүс-бүтүннүүтүнэ эдэрдэр илиилэригэр, киниилэр суол моойдоругар, ордук арааста рыгар. Бу бэйэлээх сүүкэ, дьаалаҥнаах, баараҕан соруту доҕордоһуу, бырааттаһыы, сарын-сарын тэн ойөһөн, илии-илиитэн тутуһан биир сүбэнэн, уоскай күүһүнэн үлэлэһиин эрэ быһаарыахтаах. Дьэ ол иһин олохтоох партийнай тэрилтэлэр салгыллаларынан, күннэтэ көмөлөрүнэн маанаЛенинскай комсомол бойсбуой соругунан ити доҕордоһуону бары дьаһалларынан сайыннарыы, бөвөргөтүү, сир ахсын интернациональнай үлэ коллективтарын тэрийии, атаҕар туруоруу буолбут.

МАННА АЛБАН аатаах рабочай кылаас уонунан тыһыынча эдэр представителлэрин ортолоругар, этэргэ дылы, муораҕа хааппыла да курдук буоллаллар, Саха комсомолята ыыппыт ыччаттара эмиэ баалар. Миэстэҕэ сылдьан биллэхха, кинилэр буна бары хайыы-үйэ онуларын булбуттар, элбэх национальностаах үлэ коллективтарын тэҥнээх чилиэннэриэн буолбуттар. Кинилэр тус бэйэлэрэ илиилэриэн тутан толорор үлэлэрэ, биллэн турар, аҕыйах буолуо. Ол гынан баран улахан дьыалаҕа, уоскай ситиһиигэ киллэрэр сэмэй кылаатара уонунан ордук суоллаах.

Дьэ ол иһин биһиги мантан саҕалаан кинилэр тустарынан кэпсии туһугэ быһаарыныыбыт. Ол, баҕар, хайа эмэ өттүнэн кэлтэгэй, итэҕэс курдук көстүөн сөп. Оҥу эн, ааччы, биһиэннэрэ эрэ бэртэрии курдук өйдөөмө, теттөрүтүн, Саха сирин, ол иһигэр биһиги оройуоммут ыччаттара улуу ыччата норуотун, ССРС атын элбэх национальностарын бастыҥ аранатыы күннэтэ кэмэтүнэн, түүн сабыдыалынан Нерюнгри уонна Аччыгый БАМ курдук республика оҥоруулаах күүстэрин сайыннарыы саҥа вартыын арыйсыыта ыытталларынан киэн тутун, кэпсээн оҥоһун.

А. ЧИЧИГИНАРОВ.

(Салгыыта бөлөхтөрүнэн).

Үүнэр көлүөнэни иитиигэ—бүттүүн кыһамныыны!

Үөрэнэр ыччаты үлэҕэ иитиигэ уонна хабаатыннарыыга республикатаабы конференция Саха АССР барыы учууталлаарыгар итиэннэ общественноһыгар ЫҢЫРЫТА

Күнду табаарыстар!

ССКП Кини Комитетын уонна ССРС Министрдэрин Советын «Уоскай үөрэх оскуолаларын үөрэнээччилэрин үөрэтиини, иитиини уонна киниилэри үлэҕэ бэлэмнээһини салгыы тупсарар туһунан» уураахтарын уонна «Профессиональнай-техническэй үөрэхтээһин систематын үөрэнээччилэрин үөрэтии уонна иитии процесын салгыы тупсарар туһунан» уураахтарын (1977 с.) олохха киллэриигэ уоскай үөрэх оскуолаларын, профессиональнай-техническэй училищелар, предприятиелар уонна сөхозтар коллективтарын соруктарын бары өттүнэн дьүүллэстилэр. Ити уураахтар биир тэҥ, трудовой, политехническай оскуола туһунан ленинскэй принциптэри салгыы олохха киллэрии уонна ССКП V съезьһин уураахтара, ССРС саҥа Конституциятын ыччаты коммунистическай иитиигэ балаһыанньалара дьиннээхтик түмүллэн көстүүлэриэн буоллаллар.

Ол эрээри үлэҕэ үөрэтии, иитии уонна үөрэнэр устата идеэҕэ хабаатыннарыы туруга общественнай производство уонна научнай-техническэй прогресс үүнэн иһэр ирдэбиллэригэр эмиэ эбэт. Үөрэҕи бүтэрээччилэр үөрэнэр кэмнэригэр науна төрүттэригэр диринг билиини уонна норуот хаһаайыстыбатыгар үлэҕэ сыһыаннаах үлэ дьоҕурдаах инигэриналлаах, идеэни баһылаабыкка ыкса чугаһыыллара ситиһиллэн иилэ.

Үөрэнэр ыччакка үлэҕэ тапталы иитии, үлэ дьонугар ытыктабылы уонна производство материальнай быһаҥы айар эйгэтигэр үлэлиирэ, коммунистическай тутуу активнай ыытаачыта буолан такса бэлэм буолуу тыныгар иитиигэ күүһү түмэргэ бары педагогическай коллективтары, профсоюзнай, комсомольскай уонна хаһаайыстыбаннай тэрилтэлэри республикатаабы конференция ыытар.

Үлэҕэ иитии, идеэҕэ хабаатыннарыыны оскуола аттынааҕы предприятиелар, совхозтар ыыахтарын туһаныыга сөп түбэһиннэрэн, миэстэтигэр надрдарга наадыйыытан сардаан тэрийиэхха наада. Республикаҕа идеэлээх рабочайдар промышленноска да, тутууга да наадалар, хаачыйыы эйгэтин предприятиелара үлэһит күүһү лаппа эбиллиэ наадыйаллар, оттон тыа хаһаайыстыбата механизатордарга, сүөһү комплекстарыгар уонна фермаларга үлэлиир оператордарга наадыйар. Ити кадрдары бэлэмнээһин бөҺуруоспара уонна дэгиттэр сайдыылаах ыччаты үөрэтии уонна иитии соруктара педагогическай уонна үлэ коллективтарын биргэ үлэлэһиннэрии, министерстволар уонна ведомстволар оскуола наадыйыыларыгар уонна ирдэбиллэригэр болҕомтолоруу күүһүрдэллэригэр итиэннэ педколлективтар үөрэтэр-иитэр үлэлэригэр ордук чуолаан үлэҕэ үөрэтиигэ, кыттыыларын күүһүрдэллэрин модьуйаллар.

Үөрэнээччилэри үлэҕэ үөрэтиигэ үөрэнээччилэр производственнай бириигэдэлэрэ, сайыны үлэ уонна сыныаллаҥ лаагырдара, үөрэнээччилэр үлэҕэ атын даҕаны холбоһуктара улахан суолталаахтар. Киниэргэ бастайаннай участастарды сыһыарыы, киниилэри тыа хаһаайыстыбаннай, атын даҕаны сөптөөх техниканан хаачыйыы, киниилэргэ олорор дьиэлэри, культурнай объектары тутан биэриҥ, оолор доруобуйаларын сыныаллаҥнарын, үлэлэрин харыстааһын, тегүрүк сылы эргиччи үлэлэн хаачыйыы, киниилэргэ специалистары уонна наставниктары сыһыарыы уонна атын даҕаны туһаайыллаах болҕомтолоох оскуолалар, профтехучилищелар, предприятиелар, совхозтар салайаачларын күннэҕи түбүктэрин кинилэргэ туруохтаах. Бу бөҺуруостары киниилэр кыттыһан быһаарыахтаахтар уонна уоскай государственнай дьыала курдук көрүөхтээхтэр.

Үөрэнээччилэр сөптөөх дьоҕуру үөрэх мастерскойдарыгар ыыталлар. Партия уонна правительство саҥа уураахтарыгар сөп түбэһиннэрэн, киниилэр оруоллара ыкса улаатар уонна билиигин ирдэбиллэргэ сөп түбэһэрдик тэрээбэлэммит буолуохтаахтар. Үөрэнээччилэри үлэҕэ үөрэтии предприятиелар үөрэтэр сыахтарыгар, оскуолалар иилии ирдэлэрэ үөрэтэр производственнай комбинаттарга ыытыллыах тустаахтар. Бу дьыалаҕа производственнай холбоһуктар, предприятиелар уонна совхозтар оруоллара суду. Ленин орденнаах «Якуталмаз» производственнай холбоһун, «Горнай» совхоз уонна Бэрдьигестээх орто оскуолатын коллективтара республикатаабы бары үлэ уонна үөрэнээччилэр коллективтарыгар оскуола производствоны ыытта сибээһин күүһүрдэргэ, үлэҕэ үөрэтии базатын кэҥатэргэ, үөрэнээччилэри үлэҕэ үөрэтии оскуолаларга практическай кемеҥу оҥорорго ыытардылар. Республикатаабы конференция иитии ыытыылары бары оскуолаларга, училищеларгa, шефтэһэр коллективтарга уонна базаовой предприятиеларга, совхозтарга дьүүллэһиэргэ, үөрэнээччилэри үлэҕэ иитии туһугар практическай дьаһаллары ылларга ыытар.

Производственнай коллективтар оскуолалары уонна училищелары бүтэрэн киниилэртэ үлэлиэ тиийэччилэргэ иҥирэхтии уонна болҕомтолоохтук сыһыаннаһыах тустаахтар. Ол киниилэр идеэлэрин сөпкө талбыттарын итэҕэйэллэригэр, иитии кэскиллэрин таба көрөллөрүгэр, бэйэлэрин үлэ коллективтарын арахсыспат сорботун курдук саныылларыгар көмөлөһүөҕэ. ССКП XXV съезьһ үөрэнээччилэри үлэҕэ иитиигэ, ыччаты идеэҕэ хабаатыннарыыга улахан болҕомтону уурарын модьуйбута. Бу сорун аҥардас оскуолалар, профтехучилищелар иилиэргэ эрэ буолбакка, производственнай коллективтар, предприятиелар уонна совхозтар киниилэргэ эмиэ туруоруллубута. «ССРС гражданнара оҕолору иитии туһугар ыһанар, киниилэри обществоҕа туһалаах үлэҕэ бэлэмнии, социалистическай общество достойнай чилиэннэриэн иитэн таһаарар эбэһиннэстээхтэр» диэн иитии бары бүттүүн соруга ССРС саҥа Конституциятыгар суруллубута.

Партийнай уонна советскай органнар быыанныыр тэрилтэлэр, норуот үөрэҕириитин отделлара, педагогическай коллективтар, предприятиелар уонна совхозтар салайаачылара, общественность бүттүүнэ ССКП XXV съезьһин уураахтарынан уонна ССРС саҥа Конституциятын баһаһыаньаларынан салайтаран айымныылаахтык биргэ үлэлээн ССКП Кини Комитетын уонна ССРС Министрдэрин Советын 1977 сыллаабы оскуола уонна профтех-үөрэхтээһин туһунан уураахтарын толоруунуу хаачыйыыхтара уонна үөрэнэр ыччаты үлэҕэ иитии, үөрэтии итиэннэ идеэҕэ хабаатыннарыы модьүүһүн салгыы үрдэтиэхтэрэ диэн республикатаабы конференция биэриэ эрэли биллэрэр.

СҮӨҺҮ АҺЫЛЫГЫН БАЗАТЫН БӨҐӨРГӨТҮӨХХЭ

Научнай-практическай конференция сүбэлэрэ

Орөйуон совхозтара сүрүннээн сүөһү иитиитинэн дьарыктаналларынан сүөһү аһылыгын турунтаах базатын тэрийии бинир торут бонуруоһунан буолар.

Кэнники сылларга сүөһү аһылыгар ходуһа, мэччирэҥ уонна баһына биэрэр үүнүүтэ наадыйыыны ыраатыынан хааччыйбат буолла. Кини уобаластартан комбикорму атылаһыы кээмэйэ сыл ахсын улаатан иһэр. Ол сүөһү иитиитин хаачыстыбаннай көрдөрүүлэрин үрдэтэр кыаҕы биэрбэт, экономическай уонна хаһаайыстыбаннай өттүнэн ночоотоох.

Онон, туорахтаах уонна кормовой культуралар ыһыыларын кэҥэтии, сири оноруу культуратын туһсарыы, сүөһүгэ концентрированнай уонна сүмэһиннээх аһылыктары ис ыахтарыынан дэлэтии, кини турунтаах базатын хаачыйыы соруктара туралар.

Кэлэр 4—5 сылга орөйуонэга тыа хаһаайыстыбатын культураларын ыһыы кээмэйин 9-10 тыс. гектарга диэри улаатыннарыахтаахпыт, итиитэн наардааһыны 30-35 бырыһыанга, бааһынаттан сиилэһи бэлэмнээһини 7-8 тыс. тоннаҕа, туорахтаах культуралар ыһыыларыттан зернофураһы ылыыны 5-6 тыс. тоннаҕа тиэрдиэхтээхпит.

Тыаны солоон, оборолору, чарааннары уонна хордоҕой сирдэри туһаҕа таһаартаан бааһына уопсай иэнин 12-13 тыс. гектарга тиэрдэр сөптөох, ол эбэтэр туһаныллар сир 7-8 бырыһыына бааһына буоларын ситиһиэххэ. Снэмэ учаастагар икки хонуулах, маассабай ыһыыга анаан үс хонуулаах севооборотары олохтуохха.

Эрдэтээҕи саар уонна хадьымал хорутууларын былааннарын булгуччулаахтык толорон, кэлэр сылларга сааскы хорутууга суох ыһыыга кинрэри ситиһэр соруктары туруоруохха.

Агротехника культуратын туһсаран, ыырей, овсюг, о. д. а. сыыс оттору утары утумнаахтык охсуһуохха. Маныаха предприятиятары туһаныахха, хорутуу диринтин халбаҥнаабакка тутуһуохха. Эрдэтээҕи саары, сайын устата үстэн итэҕэйэ суох үрүт такастааһынын онгоруохха. Культиваторлары маассабайдык туһаныахха.

Минеральнай уоҕурдуулары кэҥэтик киллэриэххэ, ордук сааскы ыһыыга туковой сеялкаларынан быйаг туустарын эрэтиинэн кутуулуу маассабайдык практикалыахха.

Туорахтаах культуралар I—II кылаастаах сиэмэлэриэн ыһыыны кэҥэтэн иһиэххэ. Карл Маркс аатынан совхозка ЗАВ-20 онгоруутун түргэтэтиэххэ. Үүнүүнү оттуу хомуйуттан букатыннаахтык аккаастаныахха. Хомуурдуу кылгас болдьоххо бүтэриэххэ, арааран хомуйуурга киириэххэ.

Хойуутуу ыһыллар болдьохтоох кормовой культуралары полуварга ыһары олохтуохха. Сиэмэни түһэрии нуорматын үрдэтэн, уокурдууну киллэрэн, кормовой культуралар былааннаах үүнүүлэрин ылары ситиһиэххэ. Фермаларгын чугас сытар баһыыналарга кормовой севооборотторы олохтуохха.

Төрдүгэр аствах культуралары үүнэриигин совхозтарга бинир сиргэ киллиэххэ. Кинилэр агротехникаларын хортуоппуй, обуруот астарын агротехникаларын таһымнаах тиэрдиэххэ, ардахтатан ньүөлсүтүөххэ. Маныаха идэтийбит звенолары тэрийтэлиэххэ.

Подсолнечникы ночва лаппа сылыйбытын кэтиэ, бас ыйын бастаҥы декадатыгар, сиэмэни калимсэ түһэрии ньыматынан ыыахха, уоҕурдууну булгуччулаахтык туһаныахха, ардахтатан ньүөлсүтүүнү кэҥэтиэххэ.

Сүөһү аһылыгар анаан подсолнечникты, эбиэһи, күүгүнү оруоһу, дьаһимиэни, турнепсы, о. д. а. кормовой культуралар ыһчыларын лаппа кэҥэтиэххэ.

Туорахтаах уонна кормовой культуралары үүнэриҥэ идэтийбит механизированнай звенолары тэрийэн үлэлэтиэххэ.

Бостуктарга электроника

АЛМА-АТА. Казахстанааҥы тыа хаһаайыстыбатын институтун ученайдара автоматизированнай культурнай мэччирэҥ быраайыатын иритэн онордулар. Онно эбэх сылларга оттору үүнэриҥ, сири сиирдии, ыыахтары курутуйан хуруоҕа көҥүү диспетчерскай салаалыы пультатыттан автоматтар уонна механизмнар комолоруннан толоруллар.

УОҺУЭ СИММОККА: институт үлэһиттэрэ автоматизированнай мэччирэҥ моделын аттыгар.

АЛЛАРАА СИММОККА: технический наука кандидата С. Сыдыбаев (хаҥас) салаалыы телевизионнай систематын чочуйар.

ССТА фотохрониката.

Онус пятилетка бастыҥнара

Улахан олуктаах тутааччы

ХАТЫҤ ЧАРАҤ, тиит ойуур тыа эҥэрдэрдээх, тогурук алаастардаах, собо ыыр күөллэрдээх торообут алаҥам бэрэхсан. Кэр эмиэ онтук тардыыхах, ыҥырар ыллыктаах аатты ыры-сүүгэй алдар, ынах-сылгы тоҕуруутуйар баай мэччирэҥнэрдээх сир Арылыах—«Чурапчы» совхоз бинир отделениета.

Биллиҥни кэм бинир уратыта—ханнык баарар тыа сирин кинэ куруук туспа, кэҥиш, кэҥэйэ турара. Ыал ахсын радио, телевизор, соҕуруунуу мебель баара аны сонун буолбатах. Күргүөмнээх үлэ кэмиттэн ким кинэ көрөр, ким кинэ аҕаҕар, ким түөх экраҥа аан дойдуну, космоһы аҥаарар—барыта баар, барыта коҥул. Олохтуут уйгута, культуратта онтук тубуста, сайыныа. Былыргы чаг түннүктээх, саах сыбахтаах балаҕаны аны булбаккын. Сир ахсын иитит, үөҥ уулуссалардаах, килэйэр-хаһайар кэҥэ типовой дьиэлэрдээх салаэцньэлэр, бөҕүөлэктэр үскээтилэр.

Кытаанах Арылаабар кэнники сылларга тутуу хаҥа токунута сылдьаллар.

Аатыроыт тутааччылары билсэ охсуохпутун үлэмнихамсыы сылдьаллара мэһэйдээтэ. Сыныаналларын күүтэргэ күһэллиннэт. Пилорама тыаһа бинир кэм бин-биитиргэс, хаһыытаһан даҕаны үчүгэйдик ойдоспоккун. Онуоха эбии табааҕы тардыбат, уҥа чаанын, мүвүүтэтин мэҥэҕэ мүчүү туппат, дьаныардаах дьон суолан биэрдилэр. Биригэдиирдэрэ хайдаара эбитэ буолла диэн коро, таайа сатыы туран, рубильниги борт эрэлээхтик холбообут модьу-таҕа көрүнэрэ кинини баҕатын кэрдүбүт.

Пилорама хаһаайына, туллар тутаах үлэһитэ Пантелеймон Иванович Христофоровы кытта үлэхамнас туһунан иро-хоро сөҕүргэһиэхпитин, кини солото суоҕа. Онуоха эбии аҕыйах сааналаҕа мэрэйдэтар курдук буолла. Онус судургу, доп-баччы киһи буолан биэрдэ. Бухулунна даҕаны, түбүк үөһэ түбүк. Хайа уонна суох тиэттэрэ эргичийэр типстээх эрбиитэ кэпе хаптаһын курдук кэнэтүн эрбэтии, хайыытыы сыысхала суох, ону аҕаан түрдэ тутуспут, дьонун-сэргэтин махтаппын-баныыбатын ылбыт опыттаах болуотуннуук. Сытыы сүүтинэн бөрөбиинэҕэ олук охсубута быйыл 25 сыла туолла.

Чурапчыттааҕы тутуу үөскэтээччи «Почуот Знака» орденнаах Егор Никитич Дьяткин биригэдэтигэр Советскай Армияттан сулууспалаан кэлбит уол тутуу бастакы оскуолатын барбыта, бөҕөридэни, балыыһа аламаныаҕы иитиллиэ этэстээх олорор дьиэлэри тутуспута. Идэлээх эрэ барыта байэтин бастакы үлэтин ордук күндүтүн саныыр. Пантелеймон Иванович оройуон киинигэр кинирдиҥнэ дьон олорор итии кварталлыы үөрэ көрөр.

Биллиҥни кини биригэдиир, бэйэтэ эрдэрин такыйар, сүбэлиир-амалыыр баай опыттаах настаапык. Тутуспут дьиэлэрин, хотонорун, гаражтарын ахсаанын бэйэтэ да иэйиилэ аҕар курдук буолла. Сылтаҥна үгүс сүөһү турар хотоно, төрөөбүт Арылаабар оскуола дьиэтэ, 400 уонна 200 сүөһү киирэр бортэхэй хотоноро, баанньык, 16 боксалаах улахан автогараж, о. д. а. Аахтахха добуҥун кини, кинигэр көрдөхпэ үгүмэн үгүс таас, сиргэлээх тэрилт хутуулэрэ.

Ким сиргэр капитальнай тутуулуу мэтэриэлэ, бөҕүр тутааччылары нитиэ и. и. Христофоров үгүтэнэ этэ. Онуоха эбии ыарахан, ол эрээри кэскилээх сыалаҕа ыыммыта бытархан тыаныыстан, сиэнэлэ онгуук кунньастан толлон-толтоон турбут, сыпаанат сүгэлэх дьонуттэн. Онтук үлэлэстэр Дмитрий Попов, Николай Потапов, Иннокентий Харитонов...

Бөҕүөлэк уйгар Пантелеймон саҥа дьиэ тутуутуна. Уллаттан дьолдоммут болуотуннуук сотто оҕо ааста. Кэргэнэ аналлаах үөрэхтээх связистка, оҕолоругун детсадка үлэлиир. Христофоровтар Арылаах бинир бастыҥ ыаллара. Оскуолаҕа үөрэнэр оҕолоро качественниктар. Торопнутэрэ оскуоланы кытта ыкса сибээстээхтэр, бинир да муниньаҕы көтүнэккэ сылдьаллар.

Үчүгэй үлэтинэн, сытыары-сыныаҕас майгытынан, бар-дьонтуар истиҥ-эйэҕэс сыныаныран Пантелеймон Иванович улахан мытыктабыллыыр туһанар. Кини оройуон Советтэр народнай депутаттыын икки сылын талыллан былыбардааччылар итэҕэллэрин толорор.

— Бу пятилетка саҥа кулуупаннарбат, — диир кини. —Дьонум-сэргэм онтук туруорсаллар. Биллиҥнибит олус эргэ, кыараҕас, былыргы таҥарга дьиэтигэр үлэлиир. Көҥүллээтэлэр, тутуох этибит.

Оройуон бинир бастыҥ тутааччыта, норуот талыыларыҥ Пантелеймон Иванович Христофоров итиннигэ кини. Кини онус пятилетка бөдөҥ буукубанан суруллар маҥа.

П. ОКОНЕШНИКОВ.

СНИММОККА: П. И. Христофоров.

ХОРТУОППУЙ САҤА СУОРТАРА

Орус илии эҥэриэҥэн оройуоннарга тыа хаһаайыстыбатын культураларын ааас суортарын үүнэриҥни Мэҥэ-Хаҥалыастаах сортовой участок чинчийэр. Участок 1955 сылтан саҕалаан хортуоппуй 38 суордун уоратта. 1977 сылга суортары конкурсной боруобалаһыны ыытта. Маныаха ордук туруктаах үүнүүнү «ранняя роза» уонна «хибинский ранний» суортар биэрдилэр.

«Ранняя роза»—ердоогуттан ыыллар суорт. Кини намыһах уктаах, ардыах сэбирдэхтээх, куох умнастаах үүнээйи. Сибэккилэннитэ кылгас кэм иһигэр барар. Аҥа ыыл, ньолбуһах, харахтара чыгчаас. Хортуоппуй этэ маҥан, сороҕор ыыллыыны өгүөнөр. Бу суорт саастаабыгар крахмал элбэх, амтана ханнык да суортааҕар ордук. Иннэ гынан, кини иитиллиэннэ ордук биирдэн үүнэрэр. Соптоох усулуобуйаҕа туттахха, «ранняя роза» суорт ыыныы үчүгэйдик туоруур. Биһиги кэннинэ бизэ сылта бу суорт гектартан ортотунан 182-лии центнер үүнүүтүн ыллыбыт. «Хибинский ранний»—«Полярный» опытнай станция таһаарбыт суорда. Кини орус илии эҥэриэҥэн оройуоннарга 1976 сылаахтан ыла олордуллар буолла. Бу суорт намыһах уктаах, чэрэнилэ куоҕэ өгүөнөх сибэккилээх, клубенпара бөҕөгөнөр, кинилээ орто ыйаһыннара 120 граммга тиийэччи, ыыл дьүөгүнээхтэр, харахтара чыгчаастар, эмиэ ньолбуһахтар. Кэннинэ бизэ сылга ортотунан гектартан 215-лии центнер үүнүүнү ыллыбыт. Бу суорт мунутаан 1974 сылларааҕа гектартан 294-түү центнери биэрбитэ.

Маны тэҥнэтэн биһиги участокпытыгар хортуоппуй «вармас» диэн суордун 1974 сылларааҕын чинчийэбит. Кини үүнүүтэ кобуччүүнэн, ыарыыга ыллаарымтыата суоҕунан, о. д. а. үчүгэй хаачыстыбаларынан уратыланар. Биһиги бу суорт сөҕүмнүөх. Бу суорт ыыныы ньолбуһах, ардыах сэбирдэхтээх, куох умнастаах, сибэккилэннитэ кылгас, ыыл ньолбуһах, харахтара чыгчаас. Хортуоппуй этэ маҥан, сороҕор ыыллыыны өгүөнөр. Бу суорт саастаабыгар крахмал элбэх, амтана ханнык да суортааҕар ордук. Иннэ гынан, кини иитиллиэннэ ордук биирдэн үүнэрэр. Соптоох усулуобуйаҕа туттахха, «ранняя роза» суорт ыыныы үчүгэйдик туоруур. Биһиги кэннинэ бизэ сылта бу суорт гектартан ортотунан 182-лии центнер үүнүүтүн ыллыбыт. «Хибинский ранний»—«Полярный» опытнай станция таһаарбыт суорда. Кини орус илии эҥэриэҥэн оройуоннарга 1976 сылаахтан ыла олордуллар буолла. Бу суорт намыһах уктаах, чэрэнилэ куоҕэ өгүөнөх сибэккилээх, клубенпара бөҕөгөнөр, кинилээ орто ыйаһыннара 120 граммга тиийэччи, ыыл дьүөгүнээхтэр, харахтара чыгчаастар, эмиэ ньолбуһахтар. Кэннинэ бизэ сылга ортотунан гектартан 215-лии центнер үүнүүнү ыллыбыт. Бу суорт мунутаан 1974 сылларааҕа гектартан 294-түү центнери биэрбитэ.

Маны тэҥнэтэн биһиги участокпытыгар хортуоппуй «вармас» диэн суордун 1974 сылларааҕын чинчийэбит. Кини үүнүүтэ кобуччүүнэн, ыарыыга ыллаарымтыата суоҕунан, о. д. а.

Специалист трибуната

үчүгэй хаачыстыбаларынан уратылаах. Биллиҥни бу суорт сөҕүмнүөр.

Биһиги конкурсной боруобалаһыны сөргэ уоҕурдууну киллэриэн дозатыгар, сеникациаҕа уонна хомуур болдьохторугар опыттары ыытабыт. Ол курдук, уоҕурдууну туһаныы туорт ааас дозатыгар «хибинский ранний» суорка опыты онгорбуппут үс сыл буолла. Ол кэрдэрэрэ, хортуоппуй бу суорда тиэллэбит баһыыдатыгар гектарга 80 кг азот, 80 кг фосфор, 60 кг калий туустарын киллэрэр ордуга даҕаастанна. Итиннигин комповеннаах уоҕурдуу гектартан 242 центнера тиийэ үүнүүнү биэрбитэ.

Сеникациаҕа обработкалаабыт хортуоппуй сир үрдүнээҥи умнастара сөҕүмнүөрин тохтотор итиннэ саҥа ситэн эрэ хортуоппуйга эбии аҥыыны киллэрэ түргэтэтэр. Хортуоппуй уутуттан клубенпарта иитэллэриэх веществолар—сахар, аминокислоталар, о. д. а. мунньуллуулара ордук тэтиллэр.

Сеникациллэммит хортуоппуй иккэ сылга ортотунан гектартан 231-лии центнер үүнүүнү биэрдэ, ол эбэтэр конкурсу ыыныыбыттаҕар 29 центнериэн ордук. Бу опыт биэйэ эмиэ сөҕүмнүөр.

Хортуоппуйу хостоохун болдьохторугар опыттар 1977 сылга аан бастаан ыытыллыыбыттара. Маныаха хортуоппуй үүнүүтэ биэс ааас болдьохтоох хомуйуунна. Маҥнайгы хомуур хортуоппуй үүнүгэстоммута 20 хоммутун кэпэ, от ыйын 22 күүгэр ыытыллыыбыта. Ситэн, хас биирдии боруоба кэҥиттэн уоҕуу хоно-хоно үүнүүнү салгыы хостообуппут. Бастаҥы болдьохтоох, ол эбэтэр сиэмэ почваҕа түсүүтүттэн 52 хонон баран гектартан 32-лии центнер үүнүүнү ыллыбыт. Итиннэ сиик түүүтэ уонна салгыы температуратта нуорматтан уратыта суох этэ. Кэнниэ болдьохторго нуорматтан салгыы температуратта 6,3 кыраадыыннан, сиигэ 14,1 миллиметриэн намыһах этэ. Итиннигин кун-дьыл куһаҕан усулуобуйатыгар хортуоппуй үүнүүтэ биирдии боруоба ахсын иккиэн тэҥэ улаатан иэдэс. Атырдьах ыйын 1 күүгэр гектартан 63-түү, 11 күүгэр 146-лыы, 22 күүгэр 185-лии, балаҕан ыйын 2 күүгэр 249-түү центнер үүнүүнү хомуйбуппут. Онон, опыттар көрдөрөллөрүнэн, хортуоппуйу эрдэтээҕи хостоохунуу атырдьах ыйын 2) күүгэр ыытыахха сөп.

М. СТРУЧКОВА,
Мэҥэ-Хаҥалыастаах госсортучасток сэбиэдиссэйэ.

ПЕКИННЭЭҺИ провокатордар

Мао Цзе-дун өлбүтүн, билигин Пекиниэ «туорт-гар баандаараллар» аттыннан аттаммат кини чугас немеленнеччиларэ туоратылыбыттарын кэннитэн Китай саҥа салаатата советтэйы уларыт торуккэ олоҕурар урукку маоистскай тас политическай курсаны аҥкастаммата. Пекин советтэйы уларыт курса эсэ ордук аһаҕас провокационнай характэрдаах. Советскай Сойуз СССР уонна Китай икки ардыларыгар үүнэ ыаллыы олоруу чолуттар түөрүгэр туһаайылыбыт хас биирдии конструктивнай хардыытын Китай отто, этэрэ ылыы, боруоттар чугаһаппыкка киирэ тиэбэр. Итинник Советскай Сойуз дьиэлэ саалаттыгар СССР уонна КНР икки ардыларыгар хардарыта сыһыаннаһыы принциптэрин туһунан холбоһуктаах сайабылыанньаны онгорорго эпкит соторуттаҕы көҥүлэһиннигэр Пекин ылыммыт түгэнэ позицията даҕаны туоһуулуур. Китай лидердэрэ кэннинэ кэмнэ араас бинистэах советскайы уларыт күүстэрэ араастаан күүркэтэ, СССР уларыт туһуламмат киэҥ фронту түмэ сатыыллар. Бэйэлэрин киэҥ эйгэҕэ тыл этиилэригэр уонна Пекиниэ ыҥырыллар тас дойдулартан ыалдьыттары, ордук реакционнай өйдөөхтөру-санаалаахтары, кытары бэсидиэлэһиннэригэр «саҥа сорун үөлүйүүтүн кылаабынай куттаныан буолар» Советскай Сойуоҕу туоратыы идеэтин кинилэр күүстэрэ кыайарыынан тэнитэ сатыыллар.

Китай лидердэрэ Советскай Сойуоҕу уларыт атын дойдулары ускайдыыр ис өйдөрүн-санааларын ордук Арҕаа Германия реваншистарыгар итэҕэйэллэр. КНР юссоветын премьерин солбуйаччы Дэн Сяо-пин Арҕаа Германия бундестаҕар сир бөҥкүрүөһүгэр ХСС бөлөҕүн председателигэр Ф. Циммерманнаны Советскай Сойуз «бөҕүргүө күн сэриини төлө тардыаҕа» диэн эпкит. Ол эрээри, диэн кэтиэц салтыы эпкит, кинини илин Китай уонна Япония, арҕаа Европа дойдулара уонна АХШ күүстэрин түмэхтэриниэ уоһуганныахтарын сөп.

Китай лидердэрин итиннинк этиилэрэ ускайдыыр характэрдаах костэн турар. Ол аан дойдутааҕы тыҥаһыны сымнатыыны уларыт туһаайыллар. Советскай Сойуз, социалистическай бирдэ доҕордоһуу атын да дойдуларын уонна атыҥ өттүнэн капиталистическай эйгэ икки ардыларыгар ирдэбили тэрийэ сатаһыныран буолар. Пекин итиннинк позицията эйэҕэ дьулуһар общественность абарыытын үөскэтэр.

М. ЯКОВЛЕВ.
ССТА ырытааччыта.

● *ОСКУОЛА ОЛОҔО*

Эрилик Эристиин аатынан совхоз территориятыгар тас да сельскай Культура дьиэтэ, библиотека, кимоустановка, Эрилик Эристиинэ анаммыт литературнай музей, народнай театр, о. д. а. үлэлииллэр. Дьиҥнээх музыкальнай оскуолаҕа биир уонча фортепиано кылаастарыгар оолоор музыка киэстэлэгиэрин баһылыыллар.

СНИМОККА: фортепиано кылаабын преподавателэ Маркиян Петрович Олийник II кылаас үөрэнээччигин Люба Борисованы кытары.

П. ОКОНЕШНИКОВ фотота.

ҮӨРЭҺИ БИЛИИ ҮҺҮС ЧИЭППЭРДЭЭҺИ ТҮМҮГЭ

Оскуолалар	Үөрэнээччи ахсаана	Үөрэҕэр сылтаах ахсаана	Үөрэх түҥнүнэра	Хаачыстыбаҕа үөрэнээччилэр	Үөрэҕэ билии %
Орто					
Амма	219	209	19	45	95,9
Бахсы	204	196	3	42	97,5
Дириҥ	253	247	13	70	97,5
Мугудай	216	197	10	44	93,0
Сылаҥ	212	196	14	43	92,9
Кытаанах	143	140	2	36	97,9
Хатылы	158	151	1	44	96,2
Хайахсыт	134	125	1	30	94,0
Чурапчы	413	395	21	120	96,3
Интернат-оскуола	95	79	—	13	84,9
Аҕыс нылаастаах					
Арыылаах	79	76	—	28	96,2
Болтого	132	128	4	35	98,4
Одьулуун	221	210	6	49	95,8
Соловьев	124	120	5	41	98,3
Хадаар	126	122	5	23	98,3
Чакыр	105	100	2	19	95,2
Чурапчы №1	324	309	13	83	95,7
Чурапчы №2	177	171	7	58	98,3
Оройуон үрд.	**3335**	**3171**	**126**	**823**	**95,9**

Райсовет исполкомун норуот үөрэҕириитигэр отдела.

(IX—X кылаастарга түмүк турбата).

Оройуон чулуу спортсменнара

ДАБАЙЫЫ

АФОНЯ ФИЛИППОВ соторутааҕыта тыа сирин эдэр бөҕөстэрүн ортолорутар Союзҕа бастаабыта.

Кини аҥата Афанасий Васильевич, урукку оттуулар кыһыттан бүдүрүйбэтах хаҥсаҕайдыыт, уолун кылайыытынан ааҕардаллыбыкка: «Афоня дуо?! Уолаттарбыттан саамай молтохтоҕо буолуохтаах эрэ эҥэ—диэн сөбүлүтэ. Оттон ол «үрдэҕэ өрөтүгар хаһан да чугас буоллаҕа: «Иаар кылайтарар эрээри тоҕо күрэхтэһэ барааҥы, ыаллыгы этэтиэт, уурай» диэтахпына күлэн эрэ кабиһэрэ», — диир Татьяна Михайловна.

Татьяна эбэтэ Сахсайаан, үүгүс дьон кэскириниэн, хаһа баҕарар сылыыны туутэх курдук тутара үһү. Оттон байтаһын ыаҕын сүлэ олорон, тиэрэтин сутуругунан тобулу аҥыаат, көрдөһиттэн мөҕүлүмээри: «Оо, Наташа, бу сүөһү түөтэ күлүгэр сытан, тиэрэтэ тордох буолан хаалбыт»,— диэн сүбэ булар эбит.

Ардыгар, спортсмен кылайыытын уруйдаһыныгар кини ситиһиилэригэр олук уурбут дьон умнуурга хаалааччылар. Кинилэр — тренердэр.

Уонча сыллаҕыта Дириҥтэн көҥүл туһуу маастардара, Союз, аан дойду, оҥу аһан Олимпиада чемпионнара ыҥтиллэн тахсыахтара диэн ким эмэ эпкитэ буоллар, бэйэм эрэ итэҕэйиэм суоҕа эбэ. Оччолорго ити туһуу туһунан үчүгэй кэскиллээх эйдэбүллээх биир киһи баар эбит. Детдом интэрнатыгар Михаил Егорович Захаров 1970—1971 үөрэх дыылыгар бэйэтин көҥүлэһиннинэн туһуу секциятын үлэлэппита. Иэнгүө сылыгар маанна оройуоннаҕы оҕо спортивнай оскуолатын фиэлиала аһыллыыбыта. Михаил Захаров ССРС үтүөлээх тренера Д. П. Коркин бастаны үөрэнээччиларыттан биирдэстэриниэн буолан, туһуу тыйыс оскуолатын барбыта, I разряд нуорматын толорбута.

М. Е. Захаров тренер быыстыгынан үлэтин түмүктэрэ барыбытын үөрдэр. Филиалы 23 оҕо бүтэрбиттэн 5 ССРС спордун маастара (ол иһиттан 3-рэ самбоҕа), 8 спорт маастарыгар кандидат уонна маассабай разрядтаахтар үүнэн таҕыстылар. Кинилэртэн 12-рэ үрдүк үөрэхтэх, 5 оҕо анаалаах орто үөрэх заведениелэрэ Якутскай, Хабаровскай, Томскай, Павлодар, Харьков, Алма-Ата, Ленинград куораттарынан үөрэнэллэр. Бу—тренер хас да сыллаах дьыыллаах, айыыны, даах үлэтин түмүктэрэ. Билигин Михаил Егорович 50 оҕону 6 болоххо арааран кэдиэлэҕэ туорта эрчийэр. Эдэр туһууктар сыл аҥардааҕы түмүгүнэн үөрэҕи билиннэрэ 100 бырыһыан, ол иһиттэн 2 оҕо туйгунуук, 10 оҕо хаачыстыбаҕа үөрэнэллэр.

Афоня убайа Миша курдук М. Е. Захаров ос. куолатыгар, үһүс кылааска үөрэнэ сылдьан, туһуу көбүөрүгэр маҥнайгы хардыытын оҥорбута. Убайа, маастарга кандидат Михаил Филиппов, Казахскай ССР икки призера буола сылдьыыбыта. Кини бырааттыыны кэпсээннэрэ эрэ туһуу буолара. Ол да кинни дьиэхэрэйгэр костүүлээх миэстэҕэ аатырбыт борос Роман Дмитриев хаартыската мэҥэҕэ ыйамматэҕэ чахчы. Оттон дойду биллиилээх туһууктарын туһарыынан оҕо ааттаннан кыйаллан-мүҺэллэн оҥоһуллубут, үүгүс альбомнары дьиэлэхтэр көрдөрбүттэриэр, уолаттар толан ылбыт көрүнэлэригэр баринилэригэр чахчы итэҕэйбиппит.

Ахсыс кылааһы бүтэрэн баран, тренерин сүбэтинэн, Афоня оҕо спортивнай оскуолатыгар үөрөммита, туһар маастарыстыбатын үрдэппита. Ол эрээри күүстээх, сымса буолуохтарын баҕарар үүгүс оҕолор ортолорутар хайдах эрэ баарсуоҕа биллибэккэ «сэйиэ» сылдьыыбыта. Көрдөрүүтэ да сэмэй эбэ. Арай тохсус кылааска «Спартак» общество республикатаҕы чемпионатыгар төрдүс миэстэҕэ тиэхсибиттээх.

«Иаар кыайтарар» диэн атын халлаантан туспатэҕэ, Афоня онтон саҥаатын туһаабакка, икки сыл производствоҕа үлэлиир кэмигэр, быыс-арыт буолан маҥнайгы тренерининн сүбэлэрин холбоон, кыайыы иһин оҕо күүсүн үлэтэппиттэрэ. Уҥа, эрчилиэн. Аастыт сыл ахсыныыытыгар «Урожай» обществоо күрэхтэһиннигэр Якутскайга уон сэттэ сылдьыбыт Афоня улахан дьону ыытта нэмэх мастыы эрийсибита. Маанна кини республиканы чемпиона маастар Николай Константиновы очконан сибырыйан иста, иннэ, сорунун бэрэн устубуттара. Онон түмүгүнэ алтыс миэстэҕэ тэбиллибитэ. Кини туһуутун дьэ баҕалаах көрэн, эрчилдэр сборта хаалларбыттара. Онон бу туһуутуттан Афоня улахан көбүөрүгэ суолун тэлбитэ диэтэххэ сыыстарбатын буолуо.

Саҥа үүммүт сылга Ульяновскай куораттаа буолбут «Урожай» общество Россияҕа уолаттарга түһүгэтигэр Афанасий Филиппов 8-та туһан 6 ыраас кылайыыны ситиһэн, үһүс миэстэлэнэн, республиканы спортивнай ааттын чиэстэохтэх көмүскэҕэбит. Эмиэ ити куораттаа ыытыллыыбут уолаттарга «Урожай» обществоҕа Союзҕа бастыыр иһин улахан көбүөрүгэр ааста туһан, сэттэтигэр ыраас кылайыыны ситиһэн, Афанасий чемпион үрдүк ааттын ылар дьоммоммута. Тренера М. Е. Захаров саҥа чемпион туһар стиль уратытын кэпсиритэр, толкуйдаҥ мыыдардык, утарыылаһаччытын табыгастаах суох балаһыанньаҕа добончук киллэрэн хоторун астына баҕаритэр. Инки сылга 25 бастаны разрядтаах туһуугу кылайдахха маастарга кандидат аатын ылыахха сөп. Оттон баһыгы уолбут ый иһигэр 23 кылайыыны ситиста. Ол иһиттэн 10-чата маастарга кандидаттары бэлэмнэтэ. Кыардыыга, улахан ситиһии!

Туһуу курдук сыралаах көрүнүгэ бэйэ тэҥнээхтэрин ланна баһыйыы борос чахчы кыаҕын көрдөрөр. А. Филиппов үрдүк ситиһиитин дойдутугар эссе чиэппэтэ. Ыраах айаннан сыыпыаммакка эрэ Якутскай көбүөрүгэр эдэрдэр түһүгэлэриэгэр алтата таҕыста. Онно бары утарсаччылардыы, республика иэн туттар бөҕөстөрүн, ыраастык хам баттаталаан, туһууну сэҥээрэччилэри дириҥник астыйнарда.

Онон саха туһуутугар эссе биир эрэл, эссе биир саҥа аат күөрэйдэ диэн спорду таптаччылар үөрэн-көтөн балыгыраабыт.

Д. ЭВЕРСТОВ,
Саха АССР спордун маастара.

Дьаарбанка

Соторутааҕыта оройуон кэннигэр нэһилиэктэрдээҕи маҕаһыыннар дьаарбанканы тэрийдилэр.

Ордук албах үбү киллэрбиттэриниэн Дириҥ промтоварнай маҕаһыына (продавецтар П. Н. Корякина, Л. И. Федорова) уонна Одьулуун промтоварнай маҕаһыына (А. П. Дьячковская) буоллулар. Кинилэр барыта түөрт тыһ. солк. суумалааҕы атыылаатылар.

Райпо үрдүнэн икки күн устата 12432 солкуобай суумалаах үн киллэрилиннэ. Иннинэ-кэтин атыы бу көрүнэ эссе албаан иһэриттэр баҕарабыт.

В. ИГНАТЬЕВ.

УОН БЭҺИС ТЫҺЫЫНЧА

БУХАРЕСТ. Бизэ сыллааҕыта үлэҕэ киирбит вагону тутар заводтан уон бэҥэ тыһыынча вагон оҥоһуллан таҕыста. Пред. приятие бородууксуйатын баланча өттө экспорка Советскай Союзҕа кэлэр. Заводка советскай станоктар, оборудование үлэлиллэр.

ССТА.

Абыраныа этибит

Биһиги оройуоммут аэропордун дьиэтэ олус ыараҕас буолан самолетунан ньетээччиларгэ үүгүс күүмэйдэри үөскэтэр. Саҥа тутулаубут салаалаһын дьиэтэ матырыйаал суоҕунан үһүн кэмнэ ситэрии үлэтэ иннин диэки сыҥарыйбата.

Арыйах хонуктаааҕыта оройуоннаҕы коммунальнай предприятиелар уонна туһсаран оҥоруу комбинатын салаатата ити дьиэни аны күүһүн үлэҕэ киллэрэргэ сорук туруоруннна. Итиннэ барыта 25 тыһ. солкуобайдаах үлэ ыытылыыа. Бу күннэргэ П. П. Александров салайаччылаах үс киһилээх таҥаччылар биригэдэлэрэ үлэтин саҕалаата. Саҥа дьиэ пластас улаатыгар туттуллар матырыйаалар сотору кэминэн куораттан тиэллэн таһаарыллыахтара.

Аэропорт дьиэтэ кэлгэтэр барааччылар-кэлээччилэр абыраныа этибит.

В. МАКАРОВ.

Редактор А. Е. ЧИЧИГИНАРОВ.

Оройуоннаҕы типография. «Саҥа олох» хаһыат редакциятын коллективтара линотипист А. М. Слепцова кини таптыыр ийэтэ
СЛЕПЦОВА Варвара Ивановна
уһун ыарахан ыарыыттан өлбүтүнэн бэйэлэрин дириҥ кутурҕаннарын тиэрдэллэр.

Күлду иһэбит, эбэбит, аймахпыт
СЛЕПЦОВА Варвара Ивановна
уһун ыарахан ыарыыттан өлбүтүн, дириҥник курутуйан туран, бары аймахтарыгар, биллэр дьоннорбар иһитиннэрэбит.
Оҕолоро, сиэннэрэ, аймахтара.

БИҺИГИ ААДЫРЫСПЫТ: почтовай индекс 678700, Чурапчы с., Карл Маркс уул., **ТЕЛЕФОННАРБЫТ:** редактор—91-395, отделлар—91-495, уопсай — 91-505.

«Саҥа олох» («Новая жизнь») — орган Чурапчинского райкома КПСС и районного Совета народных депутатов Якутской АССР.

Индекс 60849. Газета выходит по вторникам, четвергам и субботам на якутском языке. Объем 1 усл. печ. лист. ЧУРАПЧИНСКАЯ РАЙОННАЯ ТИПОГРАФИЯ.
№ ЗАКАЗА 40 с Чурапча, ул. К. Маркса, 12. Тираж 2946